

УДК 338.001.36

Джебраїлов Р.Ю.,

студент 4 курсу,

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

**Використання багатофакторних моделей визначення банкрутства на
українських підприємствах**

Власники підприємства, керуючі менеджери, інвестори прагнуть дізнатися якомога більше про суб'єкт господарювання з яким вони мають справу. У більшості випадків їх не влаштовує або вони не мають часу на детальний аналіз великої кількості фінансових показників. Саме тому виникає необхідність у використанні комплексних методик, що спрямовані на аналіз багатьох аспектів при цьому даючи однозначну відповідь.

Перші спроби створення таких інструментів були ще на початку ХХ ст. Так, О. Уолл та А. Дьюї у 20-их роках запропонували індекс кредитної сили. Він полягав у обчисленні лінійної функції із декількома зваженими фінансовими коефіцієнтами. Пізніше, в 60-их роках, новий підхід отримав друге дихання – Е. Альтман розроблює першу багатофакторну модель визначення банкрутства. Вона базувалася на визначенні набору часткових фінансових коефіцієнтів стосовно певної країни та проміжку часу, які найкраще діагностують кризовий стан на підприємстві; побудові гіперплощини, що відрізняє підприємств банкрутів від успішних на основі статистичної інформації бухгалтерської звітності; встановленні оптимальних меж.

Пізніше на основі попередньої моделі були розроблені інші для потреб різних країн та різних суб'єктів господарювання. Вони були названі від імені своїх авторів – Тофлера і Тісшоу, Лиса, Спрінгейта, Чессера, Давидова і Белєпової, Терещенка. У 1983 році Альтман модифікує свою модель, підлаштовуючи її під компанії чиї акції не котируються на ринку. Даний

підхід у науці отримав назву дискримінантного аналізу. Вибрані моделі представлені у Таблиці 1, складеною на основі [1], [2], [3].

Таблиця 1. Багатофакторні моделі визначення банкрутства

Модель Ліса $Z=0,063X_1+0,092X_2+0,057X_3+0,001X_4$ $X_1 - p.1195/ p.1300;$ $X_2 - p.2190/ p.1300;$ $X_3 - (p.2350-резервний фонд-дивідендний фонд-фонд соціально-культурного розвитку-фонд розвитку підприємства)/ p.1300;$ $X_4 - p.1495/ (p.1595+p.1695).$ <i>Оптимальне значення:</i> $Z > 0,037$ <i>Переваги:</i> спрощеність розрахунків <i>Недоліки:</i> підходить для підприємств Великобританії	Модель Спрінгейта $Z=1,03X_1+3,07X_2+0,66X_3+0,4X_4$ $X_1 - (p.1495-p.1095)/ p.1300;$ $X_2 - p.2350/ p.1300;$ $X_3 - p.2290/ p.1695;$ $X_4 - p.2000/ p.1300.$ <i>Оптимальне значення:</i> $Z < 0,862$ – банкрутство, $Z > 2,451$ – підприємство є фінансово стійким <i>Переваги:</i> точність 90% <i>Недоліки:</i> призначена для підприємств США та Канади
Модель Альтмана $Z=0,717X_1+0,847X_2+3,107X_3+0,42X_4+0,995X_5$ $X_1 - (p.1495-p.1095)/ p.1300;$ $X_2 - (p.2350-резервний фонд-дивідендний фонд-фонд соціально-культурного розвитку-фонд розвитку підприємства)/ p.1300;$ $X_3 - p.2290/ p.1300;$ $X_4 - p.1495/ (p.1595+p.1695);$ $X_5 - p.2350/ p.1300.$ <i>Оптимальне значення:</i> $Z < 1,23$ – банкрутство за 2-3 роки, $Z > 2,9$ – стійке підприємство. <i>Переваги:</i> послідовність і спрощеність розрахунку <i>Недоліки:</i> використовується для акціонерних товариств США	Модель Тоффлера і Тісшоу $Z=0,53X_1+0,13X_2+0,18X_3+0,16X_4$ $X_1 - p.2190/ p.1695;$ $X_2 - p.1195/ (p.1595+p.1695);$ $X_3 - p.1695/ p.1300;$ $X_4 - p.2350/ p.1300.$ <i>Оптимальне значення:</i> $Z > 0,2$ <i>Переваги:</i> спрощеність розрахунків <i>Недоліки:</i> використовується лише акціонерними товариствами, які емітують свої акції на фондову біржу
Модель R $R=0,838X_1+X_2+0,054X_3+0,63X_4$ $X_1 - p.1195/ p.1300;$ $X_2 - p.2350/ p.1495;$ $X_3 - p.2350/ p.1300;$ $X_4 - p.2350/ (p.2050+p.2130+p.2150+p.2180+p.2250+p.2250+p.2270).$ <i>Оптимальне значення:</i> $R < 0$ – імовірність банкрутства 90-100%; $0 < R < 0,18$ – 60-80%; $0,18 < R < 0,32$ – 35-50%; $0,32 < R < 0,42$ – 15-20%; $R > 0,42$ – до 10% <i>Переваги:</i> створена для російських підприємств, акції яких не випускаються на біржу <i>Недоліки:</i> використовується лише за наявних ознак кризи	Модель Терещенка $Z=1,5X_1+0,08X_2+10X_3+5X_4+0,3X_5+0,1X_6$ $X_1 - (p.3195+p.3295)/(p.1595+p.1695);$ $X_2 - p.1300/(p.1595+p.1695);$ $X_3 - p.2350/ ((p.1300п+ p.1300к)/2);$ $X_4 - p.2350/ p.2000;$ $X_5 - p.1101/ p.2000;$ $X_6 - p.2000/(p.1005+p.1010+p.1020+p.1200).$ <i>Оптимальне значення:</i> $0 < Z < 1$ – загрожує банкрутство, $1 < Z < 2$ – порушена рівновага, $Z > 2$ – невелика імовірність банкрутства; <i>Переваги:</i> враховує особливості вітчизняних підприємств <i>Недоліки:</i> недостатня обґрунтованість меж оптимального значення

Складено на основі – [1], [2], [3]

Спроби використати дані моделі для українських підприємств у більшості випадків не мали успіху. Це зумовлено, з одного боку, специфікою національної економіки, недосконалістю ринкового механізму, значним впливом непередбачуваних потужних факторів, з іншого –

непристосованістю власне моделей, які розроблялися для конкретної країни та відповідних форм господарювання. Найкраще себе показала вітчизняна модель, розроблена О.О. Терещенком [4]. Варто наголосити, що вона є універсальною, тобто використовується для різних підприємств, ґрунтується на вітчизняній статистиці та акумулює передовий міжнародний досвід. Тим не менш можна виокремити і недоліки. До них належать: занадто великий проміжок між крайніми станами підприємства – благополуччям та банкрутством, відсутність детальної градації фінансових станів, розмитість меж оптимуму через недостатнє статистичне забезпечення моделі.

Таким чином, можна констатувати, що наразі існує запит на розробку моделі дискримінантного аналізу для українських підприємств. І не однієї. Створення багатьох спеціально підлаштованих під конкретні умови на противагу універсальній дало змогу підвищити їх ефективність [5].

Список використаних джерел:

1. Костіна, О.М. Методи та моделі діагностики кризового стану підприємства [Текст] / О.М. Костіна, О.Є. Майборода // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. — 2012. — № 4.- С. 91-97.
2. Даценко Г. В. Аудиторська оцінка ймовірності банкрутства підприємств за умов фінансової кризи / Г. В. Даценко. // Науковий вісник Херсонського державного університету. — 2018. — №29. — С. 161–165.
3. Ященко В. Методи аналізу ймовірності настання банкрутства на підприємстві [Електронний ресурс] / Вікторія Ященко // Науковий блог (Національний університет "Острозька академія"). — 2015. — Режим доступу до ресурсу: <https://naub.oa.edu.ua/2015/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8-%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%D1%83-%D0%B9%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D1%96%D1%80%D0%BD%D0>

%BE%D1%81%D1%82%D1%96-

%D0%BD%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F/

4. Кравчук А. Методика прогнозування ймовірності настання банкрутства на прикладі дискримінаційної функції Терещенка / Анастасія Кравчук // Економічний дискурс [Текст] = The economic discourse : міжнар. зб. наукових праць. Вип. 2 / ред. Н. В. Семенишена ; Подільський держ. аграр.-техн. ун-т, Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана, Львівська комерц. академія. - Тернопіль : Крок, 2014. - 363 с.
5. Янковець Т. М. Порівняння сучасних моделей діагностики ймовірності банкрутства підприємства: закордонний та вітчизняний досвід / Т. М. Янковець, Ю. В. Чернюк // Інвестиції: практика та досвід. - 2016. - № 20. - С. 58-62.

УДК 339.727

Дідківська Є. В., Малицький С. В.,

студенти 3-го курсу, факультет фінансів

Науковий керівник - Урванцева С. В.,

к.е.н., доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу

ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

Кредитний та інвестиційний буми та їх прояви під час глобальної економічної кризи

Глобальна економічна криза розпочалась з 2008 року. Різні країни і регіони з 2009 по 2013 роки виходили з кризового стану, водночас за деякими оцінками, на рівні світової економіки криза не була подолана остаточно аж до нині. Криза (або спад) – завершує попередній періодичний цикл і є початком наступного. Вона характеризується труднощами збуту виробленої продукції, скороченням виробництва, закриттям і банкрутством фірм, передусім дрібних, зростанням попиту на ліквідність (готівку), збільшенням